

De wereld van het Koerdische kind

Geschiedenis, taal en cultuur

Moniek Sanders

LOWAN, 25 en 26 maart 2025

De Koerden: *het grootste volk op aarde zonder eigen land*

Naar schatting zijn er wereldwijd 40 tot 45 miljoen Koerden. *Exacte cijfers zijn er niet.*

In Nederland leven meer dan 120.000 Koerden.

In heel Europa naar schatting 1,5 miljoen.

Koerden hebben **een eigen taal en cultuur**, maar geen onafhankelijke staat.

Verdeeld over:

- Turkije (15 miljoen)
- Iran (12 miljoen)
- Irak (8 miljoen)
- Syrië (3 miljoen)

Vanwege onderdrukking in de verschillende landen waar de Koerden een minderheid zijn, zijn Koerden al jarenlang op de vlucht en wonen verspreid over de hele wereld.

Abdulkader, 2022

Stel je voor: je bent 7 jaar. Je komt uit een Koerdisch gezin uit Syrië, dat al jaren geleden gevlucht is naar Turkije. Daar ben jij geboren. Gezien de slechte situatie daar vluchtte je vader verder naar Nederland. Na 2 jaar ben je met je moeder en broertje herenigd met je vader. En dan woon je nu in Nederland en zit je een week op school. In je nieuwe groep mag je lekker schilderen, en dan maak je dit: je hele vluchtverhaal in 1 tekening.

September 2015: de
wereld is geschokt.

de 3-jarige Alan Kurdi uit
Kobani (Syrie) overleeft de
boottocht van Turkije naar
Kos niet.

Khaled Hosseini schreef er
een boek over. In datzelfde
jaar verloren nog eens
4176 mensen op de vlucht
het leven of werden
vermist (UNHCR)

Korte geschiedenis (tot 100 jaar terug)

- 1916 (WOI): Sykes-Picotverdrag, waarin door een Engelsman en een Fransman een voorstel voor grenzen werd gedaan.
- 1920: Vrede van Sèvres: **voorstel voor een autonoom gebied voor de Koerden. Niet door alle partijen erkend**
- 1923: Vrede van Lausanne. De Britten verdelen het gebied, een groot deel gaat naar Turkije, en de rest naar de andere landen. Onder andere **belang in olie** (de steden Mosul en Kirkuk) speelt hier een belangrijke rol in voor Irak. In Irak lukt het wel erkenning van de Koerdische taal te krijgen.
- **Verdeeld over vier landen:** Turkije, Syrië, Irak en Iran (en een stukje Azerbedjan/Armenië; hier is de Koerdische taal erkend)
- In 1940 heeft kort een Koerdische Staat bestaan in Noord-Iran. In 1945 kwam hier een einde aan.
- Koerden zijn al deze jaren blijven strijden om erkenning / een eigen land
- **De taalsituatie:**
 - Alleen in Irak bestonden Koerdische scholen en werd dus het onderwijs in het Koerdisch verzorgd en was het Koerdisch een erkende minderheidstaal. In de andere drie landen werd de taal niet erkend door de overheid, en is de taal levend gehouden doordat het binnen de gemeenschap gesproken wordt.

De Joodse bruid

Het verdwenen verleden van Irak

Judit Neurink

Iran –Irak oorlog (1e Golfoorlog)

- In Irak jaren '60: dictator Saddam Hussein. Verzet werd niet geaccepteerd. Militaire dictatuur. Groot deel van de Joodse gemeenschap vlucht naar Israël.
- In 1979 Khomeini in Iran aan de macht: veel Koerden vluchten
- **Oorlog Irak – Iran 1980 – 1988 (1^e Golfoorlog).** Saddam Hussein hielp de Iraanse Koerden tegen de Sjah van Iran, de Sjah van Iran hielp de Iraakse Koerden tegen Saddam Hussein. **De Koerden werden tegen elkaar uitgespeeld.** Veel Koerden in Irak werden verdreven en gedeporteerd.
- Maart 1988 **Gifgasaanval** van Saddam Hussein op Halabja: een Koerdisch dorp in het noorden van Irak op de grens met Iran. 5000 doden. De Nederlander Frans van Anraat werd in 2005 veroordeeld tot 16 jaar celstraf voor het leveren van de grondstoffen voor het gifgas.
- Juli 1988 wapenstilstand Iran-Irak
- In de jaren '80 en '90 kwamen er groepen Koerdische vluchtelingen uit Irak naar Europa, waaronder Nederland, ook als uitgenodigde vluchtelingen

De tweede Golfoorlog

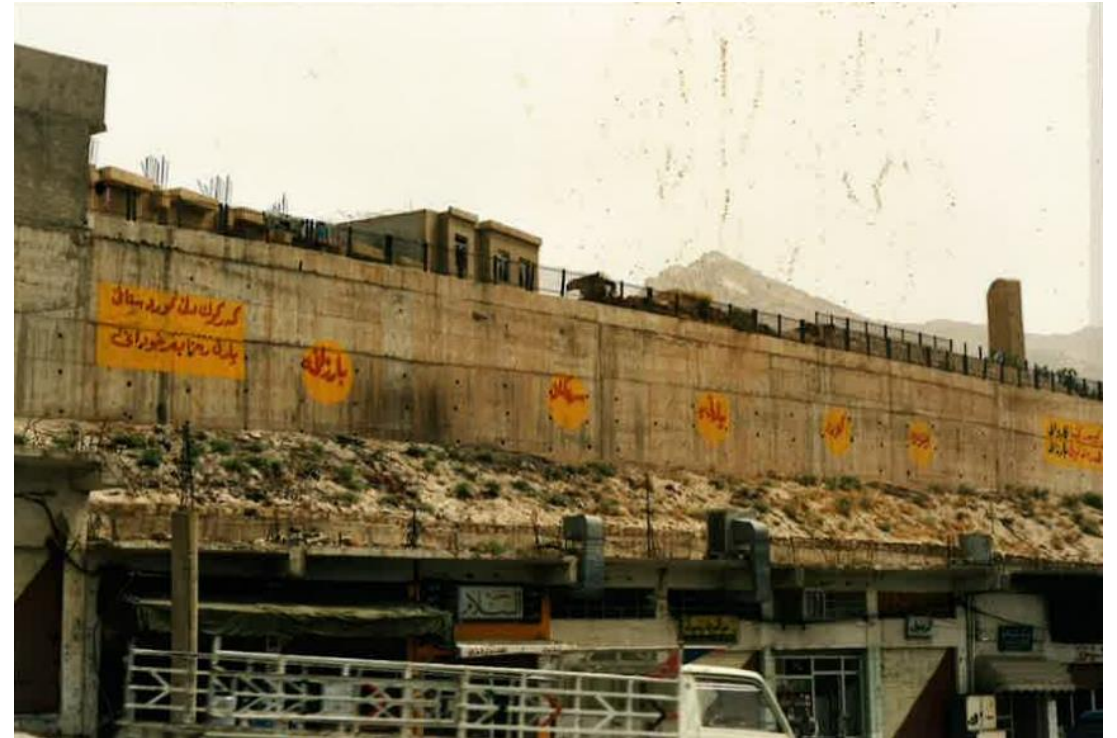
- 2 augustus 1990 inval Koeweit; 17 januari 1991 inval internationale coalitie '**operatie Desert Storm**', 27 februari Koeweit heroverd en staakt het vuren.
- **No fly zone boven Noord-Irak (Koerdistan)** ingesteld, waardoor het relatief veilig werd voor de Koerdische bevolking; veel interne onrust in Irak;
- 11 september 2001 Aanval Twin Towers – Al Qaida
- In maart 2003 een internationale inval vanwege vermoedens van massavernietingswapens, dit leidde tot de val van Saddam Hussein en de Baathpartij van Saddam Hussein werd ontbonden. Irak werd een parlementaire democratie. In december werd Saddam Hussein opgepakt en in 2006 ter dood veroordeeld.
- 2005: **Koerdische autonome regio binnen Irak**

Restanten van het regime van Saddam Hussein 1992

Voormalig paleis van Saddam Hussein

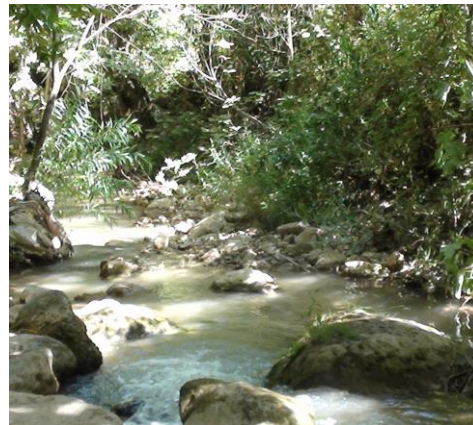
Voormalige gevangenis van de geheime dienst van de Baath-partij

Duhok, restanten
van
bombardementen
- 1992

Koerdistan is een rijk en vruchtbaar gebied, met veel olie in de grond

De rivier de Tigris, tussen Koerdistan - Irak en Syrië -1992

Syrische burgeroorlog: ruim 14 jaar

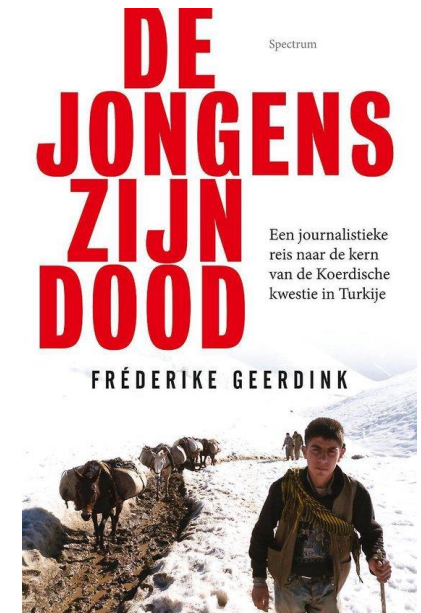
- 2011 Gewapende opstand door verschillende groeperingen in het land.
- President Assad van Syrië probeerde tevergeefs de opstanden neer te slaan, Assad was sinds 2000 President van Syrië, vanuit de Baathpartij, een dictatoriale macht.
- In het Noorden van Syrië: **Rojava** opgericht, autonoom gebied van de Koerden, sinds 2015 wordt hier onderwijs in het Koerdisch gegeven
- **Opkomst ISIS** in 2013 met doel Islamitische staat op te richten: delen van Irak worden ingenomen (grote steden Mosul en Falluja) en minderheden verdreven en gedood.
- Juni 2014 de grote aanval van ISIS op de **Yezidi**: wereldnieuws (de berg Sinjar)
- De Koerdische Peshmerga uit Irak en de Syrische Koerden (YPG) strijden samen met het westen tegen de ISIS
- In 2016 en 2017 wordt terrein heroverd, ook het westen heeft hier een rol in gespeeld. En de Iraakse steden worden weer bevrijd.
- Eind 2024: de regering van Assad wordt afgezet. Een spannende tijd; toegezegd wordt dat op termijn verkiezingen worden uitgeroepen
- In maart 2025 worden afspraken gemaakt tussen de huidige regering en de Koerden over samenwerking. Aparte status noordoosten wordt opgeheven (Volkskrant, 15-3-2025)

Lalish: Yezidi bedevaartsoord
is in ere hersteld en open
voor bezoekers (2023)

Ontwikkelingen in Turkije

- Koerden wonen van oorsprong in Zuidoost Turkije. Ook Istanbul heeft een grote Koerdische gemeenschap.
- Koerdische minderheid wordt **niet** erkend; geen basis- en voortzet onderwijs in de eigen taal
- Op 27 november 1978 PKK opgericht, o.a. door Abdullah Oçalan. Deze Koerdische leider is in 1999 gevangen gezet, tot nu toe.
- In de jaren negentig: dienstplichtige jongens werden buiten hun eigen woongebied gestationeerd
- Journalisten die kritisch zijn worden gevangen gezet of mogen het land niet meer in.
- Recent is de oproep van Oçalan tot een **staakt het vuren** en opheffing van de PKK (27 februari 2025)

Zagrosgebergte
tussen Koerdistan
– Irak en Iran

Gallye se perke

(Vallei van de drie
bruggen)

Ontwikkelingen in Iran

- De Koerden worden niet erkend als minderheid.
- In de bergen tussen Iran en Irak zitten Peshmerga, verzetsstrijders.
- In september 2022 hevige protesten na de gewelddadige dood van de 22-jarige Mahsa Amini. Amini overleed tijdens een arrestatie van de zedenpolitie, ze werd aangehouden omdat ze haar hoofddoek niet goed zou hebben gedragen. Amini was een Koerdisch meisje. Veel Koerden vluchten, ook naar de bergen van Koerdistan (Noord-Irak). De protesten werden neergeslagen.

Koerdische taal = Indo-Europese taal

Xêr Hatî! Em
kêfxweşin tu ji vire!

Kurdî
کوردی

Dialecten

- Kurmançî (Badinî) (Noord-Koerdisch: Turkije, Syrie en Irak)
- Soranî (Midden-Koerdisch: Irak en Iran)
- Pahlavani (Zuid-Koerdisch)
- Zazaki (gesproken door Zaza, aan Koerden verwant volk dat in Turkije woont; en Gorani)

Drie verschillende schriften

KOERDISCHE DIALECTEN IN TURKIJE

Verspreiding van Koerdische dialecten die door Koerden worden gesproken.

- Kurmanji** (Noord Koerdisch)
- Sorani** (Centraal Koerdisch)
- Xwarin** (Zuid Koerdisch) en **Laki**
- Zazaki en Gorani**

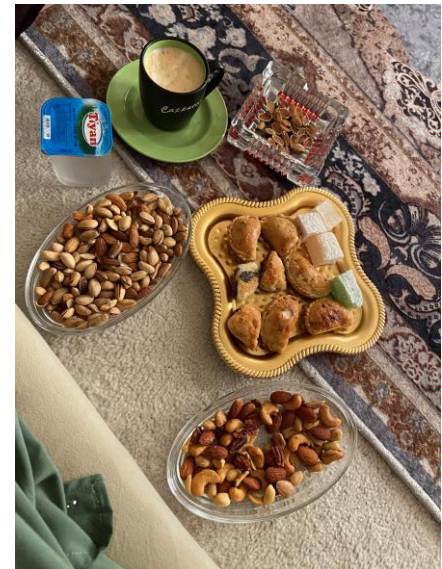
- Latijnse schrift
- Arabische schrift
- (Cyrillisch schrift)

Kurdî
کوردی

	Kurmancî	Zazakî	Soranî		Kurmancî	Zazakî	Soranî
0	sifir	sifir	سفر	11	yanzdeh	yondes	یانگزه
1	yek	yew	یه‌ک	12	diwanzdeh	diwès	دوانگزه
2	du	di	دوو	13	sêzdeh	hîres	سپه‌نگزه
3	sê	hîrê	سێ	20	bîst	vîst	بیس‌ت
4	çar	çehar	چوار	21	bîst û yek	vîst û jêw	بیس‌ت و یه‌ک
5	pênc	panc	پنج	30	sîh	hîris	سی
6	şêş	şes	شه‌ش	40	çîl	çewres	چل
7	heft	hewt	هه‌ه‌ت	50	pêncî	pancas	په‌نجا
8	heşt	heşt	هه‌شت	60	şêst	şesî	شه‌ست
9	neh	new	نۆ	100	sed	se	سه‌د
10	deh	des	ده	1000	hezar	hazar	هه‌زار

Koerdische woorden / zinnen - Kurmançî

- Goedemorgen (bij aankomst)
- Goededag (bij aankomst)
- Tot ziens (bij vertrek)
- Hoe gaat het met je?
- Met mij gaat het goed, dank je wel. Hoe gaat het met jou?
- Welkom
- Hoe heet jij?
- Ik heet ...
- Gelukkig nieuwjaar (21 maart was het Koerdisch nieuwjaar: Newroz)
- Alsjeblieft
- Ja
- Nee
- Leuk/lekker
- *Speda baş*
- *Rosj baş*
- *Xwede havîz*
- *Tu çawa nî, tu başî?*
- *Ez başim, sopas. Tu çawa nî başî?*
- *Xer hatî*
- *Nawe ta ça?*
- *Nawe min ...*
- *Sala nû pêroz be*
- *Keremka*
- *Baleh*
- *Na*
- *Xweşe*

Koerdisch eten: gastvrijheid

Traditionele Koerdische kleding

Duhok, stad in de autonome regio
Koerdistan in Irak - 2023

Koerdische kinderen in het nieuwkomersonderwijs in NL

Vaak gevlucht voor het geweld in Syrië; Syrische Koerden spreken Koerdisch en Arabisch.

Koerdische vluchtelingen uit Syrië komen via verschillende routes:

- Via een vluchtelingenkamp in Koerdistan – Noord-Irak: moedertaalonderwijs in het Koerdisch.
- Via een vluchtelingenkamp in Turkije. Als er onderwijs was, was dat in het Turks. Lastig als Koerdisch je moedertaal is en je misschien onderwijs in het Arabisch hebt gehad. Sommige kinderen zullen dus ook wat Turks spreken. Maar welke taal spreken ze goed?
- Via een vlucht door Europa, of via gezinshereniging.

Als Koerdische kinderen uit Iran of Turkije komen, hebben ze geen onderwijs in het Koerdisch gehad. Maar in het Turks of in het Farsi. En als ze rechtstreeks uit Syrië komen meestal alleen in het Arabisch.

TIP: vraag bij de intake naar de moedertaal van het kind en de eventuele andere talen die het kind spreekt. En naar de onderwijsloopbaan.

TIP: stel de ouders gerust bij de intake. Vraag open naar een Koerdische achtergrond en laat blijken dat je deze waardeert

TIP: **Google translate** kent inmiddels de Koerdische dialecten Kurmanji en Sorani. Helaas nog niet met spraakfunctie. Geschreven in het Latijnse alfabet, dat niet alle Koerdische ouders en kinderen beheersen.

Koerden in Turkije, dat ligt ingewikkeld, maar geen oorlog.

Kinderen waren niet welkom op school, zijn daar weggestuurd na 2 weken.

In Turkije mag je als volwassene niet Koerdisch praten op school (uit een intakegesprek, 2024)

Interview met een oud-leerling

Taal en identiteit: je moedertaal is wie je bent

Wat we weten vanuit de theorie over meertaligheid en meertalig opvoeden:

1. Een goed ontwikkelde moedertaal vergemakkelijkt het leren van het Nederlands als tweede taal.
2. Bij het leren van Nederlands kun je de moedertaal gebruiken (functioneel veeltalig leren)
3. Vraag terug aan een nieuwkomer of het een nieuw aangeleerd woord of begrip in het Nederlands ook kent in de moedertaal en welk woord dat dan is. Zo stimuleer je het meertalig denken.

Aandachtspunten en tips. Wat kan dit betekenen voor een Koerdisch kind in je klas?

1. Hoe goed is het Koerdisch als moedertaal ontwikkeld? Wat is de thuistaal?
2. Kan het kind lezen en schrijven in het Koerdisch? In welk schrift? Laat Koerdische kinderen in de klas elkaar helpen. Dat geeft zelfvertrouwen en stimuleert het welbevinden.
3. In het mondeling taalgebruik kan dat heel goed. Afhankelijk van het antwoord op 2 kan een kind ook schriftelijke informatie opzoeken in het Koerdisch, Latijnse schrift

Taal en identiteit (vervolg)

Wat we weten vanuit de theorie over meertaligheid en meertalig opvoeden:

4. Stimuleer ouders thuis de moedertaal met hun kind te blijven spreken.

5. Boeken in de moedertaal: in het Koerdisch zijn er steeds meer kinderboeken

Aandachtspunten en tips. Wat kan dit betekenen voor een Koerdisch kind in je klas?

4. Laat ouders en kind zien dat je de moedertaal waardeert en respecteert. Deze groep heeft dat extra nodig vanwege vaak de onderdrukking van de taal en cultuur in het 'land' van herkomst. Respect is belangrijk in de Koerdische cultuur.

Vlaggetje in de klas op een wereldkaart? Laat het kind kiezen welke vlag het wil gebruiken.

5. Let op: niet altijd kunnen kinderen en ouders Koerdisch lezen; bovendien zijn er meerdere dialecten waartussen (grote) verschillen zijn.
6. Sommige boeken zijn ingesproken in het Koerdisch – Sorani op www.prentenboekinalletalen.nl

Huidige situatie (maart 2025)

- In Noord-Irak is Koerdistan een autonome regio, met zelfbestuur, binnen de democratie Irak. Er is Koerdisch onderwijs. Andere minderheden en religies krijgen nadrukkelijk weer hun plek (Turkmenen, christenen, Yezidi)
- In Iran is de situatie ongewijzigd en wordt de Koerdische cultuur ontkend en onderdrukt.
- In Syrië is de regering van dictator Assad gevallen. Er lijkt een akkoord te zijn met de nieuwe regering en de Koerden in het Noorden (half maart 2025). Gaat dit de Koerdische gemeenschap (enige) zelfstandigheid/zelfbestuur opleveren? De Syrische regering lijkt de steun van de Koerden nodig te hebben voor rust en stabiliteit in het land en de regio.
- In Turkije is geen Koerdisch onderwijs. Het is afwachten wat het gevolg is van de recente oproep van PKK-leider Oçalan uit de gevangenis tot een staakt het vuren en opheffen van de PKK (begin maart 2025).

Autonome regio Koerdistan (Irak) 2023

Autonome regio Koerdistan (Irak)

Veerkracht

Koerdistan is een gebied met rijke grond, vruchtbaar en er zit veel olie in de grond. Dat maakt dat de belangen voor andere partijen zo groot zijn, dat de onafhankelijkheid met een eigen land (nog) ver te zoeken is. **Hoop?**

Ondanks de al meer dan 100 jaar onzekere situatie, met meer dalen dan pieken, zijn de Koerden een zeer VEERKRACHTIG volk.

De Koerden blijven hun taal en cultuur levend houden; het is een trots, gastvrij en warm volk.

In Nederland zien wij het belang van de moedertaal/thuistaal, voor de ontwikkeling van het kind en voor de ontwikkeling van het Nederlands als tweede taal. Laten we de Koerdische taal en cultuur waarderen en respecteren!

Gezien worden helpt integreren

*Newroz, Koerdisch nieuwjaar
Leidseplein in Amsterdam (20 maart 2025)*

AKFF

10, 11 & 12 MEI 2024 HET KETELHUIS

Meer weten?

Boekenlijst

- Wij zijn Koerdistan, Elizabeth Laird, 1991 (jeugdboek, 2^e hands en nog te leen in de bibliotheek, vanaf 11 jaar)
- *Dapper hart gezocht*, Ibrahim Selman, 2007
- *De joodse bruid*, Judit Neurink, 2014
- *De jongens zijn dood*, Frederike Geerdink, 2014
- *Dit vuur dooft nooit*, Frederike Geerdink, 2018
- *Bede aan de zee*, Khaled Hosseini, 2018
- *Geschiedenis van de Koerden. De strijd van een volk voor een eigen staat*, Luc Pauwels, 2019
- *Het verdriet van Koerdistan*, Maria E. Luten & Azad Kardoi, 2023
- *Mam, ik ben geen crisis*, Ismail Mamo, 2024
- *Het lot op je voorhoofd*, Ibrahim Selman, 2025

Amsterdams Koerdisch filmfestival

<https://akff.nl/>:

Amsterdams Koerdisch Filmfestival 9, 10, 11 mei 2025

Reisgids

Reizen in Zuid (Iraaks) Koerdistan, Yvonne van der Bijl, 2023